



www.kum-prolozac.hr

ISSN 1848-8358
god.2, br.3, 2015.

rič

razgovori i čudesna

BUĐENJE TURIZMA U IMOTSKOM

Život na **faksu**:
savjeti za buduće studente

Rič, dvi s...
**GORANOM JOVIĆEM &
VEDRANOM VIDAKOM**

Nova generacija
Imotskih pjesnikinja

Što očekuju **mladi** od
politike i političara?

Inati se **Slavonijo**

OVAJ LIST JE BESPLATAN



**OVAJ ČASOPIS SUFINANCIRALO JE
MINISTARSTVO ZNANOSTI, OBRAZOVANJA I SPORTA**





Dragi prijatelji, čitatelji naše RiČi, ponovo smo zajedno nakon poduzetog izbivanja. Svašta se dogodilo u protekloj godini: generacija koja je bila s nama od samoga početka, otišla je na fakultet i srećom nisu nas napustili. Nakon faze prilagodbe, obogatili su nas novim iskustvima, tako da je nova RiČ ovaj put svakako zrelija i sadržajnija. Ovim putem želimo pozvati sve mlade, i studente i učenike, da nam se pridruže u ovom našem malom projektu kako bi s vremenom postao još veći i bolji. U ovom broju upoznat ćemo vas s razvojem turizma u Imotskom o kojem smo već pisali u prošlim brojevima i možda vam damo ideju za dodatnim načinom zarade i afirmiranjem našeg lijepog kraja. Saznat ćete što mladi očekuju od predsjednika države, koliko je humanitarni rad bitan za pojedinca i društvo u cjelini, što ih muči/veseli kad odu na fakultete u druge gradove... Naravno, kao i dosada, naše stalne rubrike su i dalje aktivne i aktualne: susrest ćete se s nobelovcem G. G. Marquezom, a saznat ćete i iz prve ruke kako se naš proslavljeni fotografski dvojac, Vedran Vidak i Goran Jović pripremaju za svoje avanture, koliko im fotografija znači u životu itd. Za ljubitelje poezije pripremili smo lirski kutak s mladim imotskim pjesnikinjama čiji će vas stihovi oduševiti. Da ne duljimo više, krenite s nama na još jedno čitalačko putovanje u društvu naših studenata i učenika. Za sve vaše prijedloge, komentare i sugestije, možete nam se javiti na mail adresu **kum.prolozac@gmail.com**. Nestrpljivo čekamo vaše akcije i reakcije, a osobito se veselimo novim suradnicima, prijateljima i zajedničkim ostvarenjima.

Vaše urednice

1.	RIČ UREDNIKA	1
2.	AKTUALNO: BUĐENJE TURIZMA U IMOTSKOM	3
3.	DRUŠTVENI ANGAŽMAN U IMOTSKOM	5
4.	JEZIČNO ČISTUNSTVO	8
5.	INATI SE SLAVONIJO	9
6.	RIČ, DVI S...GORANOM JOVIĆEM I VEDRANOM VIDAKOM	11
7.	KONFORMIZAM: UKLOPITI SE ILI ISTAKNUTI?	16
8.	SUSRET S...GABRIELOM GARCIOM MARQUEZOM	17
9.	OSVRT MATURANTICE NA DRŽAVNU MATURU	19
10.	ŽIVOT NA FAKSU: SAVJETI ZA BUDUĆE STUDENTE	20
11.	ŠTO OČEKUJU MLADI OD POLITIKE I POLITIČARA?	22
12.	KOLUMNA: Vruće vijesti! Opća kultura vraća se u hrvatske rječnike!	23
13.	STAND UP U HRVATSKOJ: NOVI VAL KOMIČARA	24
14.	KUTAK ZA SJEĆANJE: NARODNO BLAGO	25
15.	NOVA GENERACIJA IMOTSKIH PJESNIKINJA	28
16.	KULT LJEPOTE	32

BUĐENJE TURIZMA U IMOTSKOM

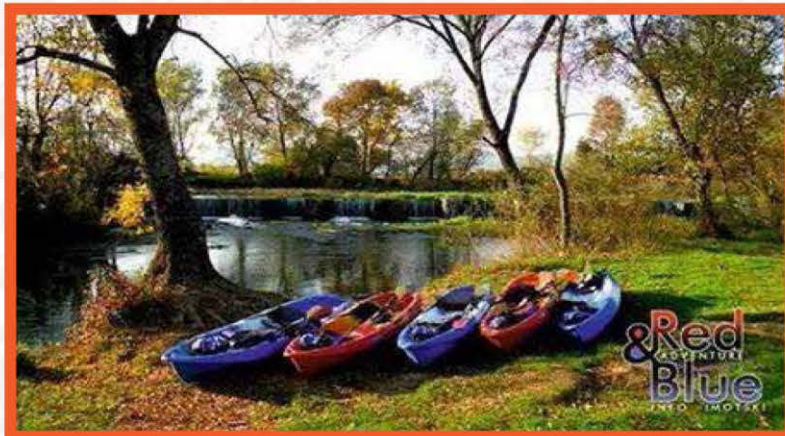


Posljednjih godina u Imotskom pojedinci su se intenzivno aktivirali i osnovali razne organizacije putem kojih namjeravaju potaknuti cijeli grad na buđenje i sudjelovanje u prezentaciji Imotskog i Imotske krajine ostatku svijeta u najboljem svjetlu. Tako je grad Imotski obogatio turističku ponudu što dokazuju projekti poput *Red & Blue adventure Imotski*, nastao inicijativom Ive Bilopavlovića, Jakova Lipoglavšeka i Nenada Stanića. *Red & Blue adventure* turistima nudi nezaboravno adrenalinsko iskustvo. Riječ je

o vožnji buggy vozilima, kajacima, biciklizmu, planinarenju i bogatoj gastronomskoj ponudi. Za vožnju *buggyjima* nije potrebno nikakvo prethodno iskustvo, a avantura se prilagođava dobi i sposobnostima vozača. Vozilo se lako prilagođava raznim terenima što je dio njegove čari. Vožnjom turisti upoznaju veći dio Imotske krajine: prekrasan krajolik, Imotsko polje, jezera, Vrljiku, sela... Avantura se nastavlja na rijeci Vrljici gdje je moguće iznajmiti kajak za vožnju koja se odvija sve do Runovića. U Imotskom, Vinjanima Gornjim, Malim Galićima postavljeni su poligoni za popularnu ratnu igru, paintball, u kojoj se sukobljavaju dva ili više timova što je primamljivo turistima, ali i domaćem stanovništvu željnom adrenalina. Možete ih pronaći na facebook stranici *Experience Imotski* i dogovoriti svoj termin.

Mamci za turiste su i planinarenje na Biokovo, kupanje i skokovi u Modrom jezeru te legendarni ogledi Vilenjaka i Vukodlaka u nogometnoj utakmici nakon što jezero presuši.

Kulturni događaji također privlače sve veći broj turista koji mogu uživati u fešti vina i vinogradarstva „Cvit razgovora“, tikvijadi, Imotska sila, Glumci u Zagvozdu....



Važno je napomenuti da je i sam grad Imotski svojom autentičnom kamenom gradskom jezgrom, uskim i nepravilnim ulicama i svojom poviješću prava atrakcija turistima diljem svijeta. Plodno krško polje, seoska imanja, općenito način života u malom gradu i njegov mir koji se suprotstavlja brzom, globaliziranom načinu života pogodno je tlo za ostvarenje profita malom čovjeku što je nekolicina i prepoznala. Riječ je o iznajmljivanju privatnog smještaja pa su tako počele nicati nove kuće s prilagođenim dodatcima kakve turisti traže, ali se i restauri-

raju stare kamene kuće koje se nakon uređenja iznajmljuju po dogovoru. Tomu je pridonijela i odluka Ministarstva turizma koje je u 2014. godini dodijelilo bespovratne potpore kojima će sufinancirati projekte u turističkoj ponudi (npr. izgradnju bazena kod iznajmljivanja privatnog smještaja).

Za seoski turizam dominantna

su eko i etno sela koja se sastoje od renoviranih starih kuća za smještaj uključujući domaću hranu i vino, sportske sadržaje, a najpoznatija od njih su seoska gospodarstva Karoglani i Grabovci.

Sve raznolikiju turističku ponudu obogaćuju domaćinstva kao što su Ružin Dvor, Karaja, Opačak, Buljan itd. koje posjećuje velik broj gostiju i turista zahvaljujući ponudi autohtonih imotskih specijaliteta. Tu možemo ubrojiti i imotske vinarije koje promoviraju izuzetno kvalitetna i cijenjena imotska vina.



Ivana Divić



Grupe turista vinskim putima organizirano posjećuju vinarije, uče o procesu proizvodnje vina, uzgoju autohtonih imotskih sorti od kojih je najpoznatija kujundžuša. Najpoznatije imotske vinarije su Grabovac, Jerković, Jagul itd.

Dakle, za sigurno, ali još uvijek polagano buđenje turizma u Imotskom, zaslužna je kombinacija prirodnih ljepota Imotske krajine i djelovanje pojedinaca koji su prepoznali turističke potencijale grada te upornim radom obogatili vlastite živote, ali i život čitave Krajine i njenih posjetitelja.

VOLONTIRANJE



*Uzmi osmijeh i daruj ga onome tko ga nikad nije imao.
Uzmi zraku sunca i pošalji je tamo gdje vlada noć.
Otkrij izvor i okupaj onoga tko živi u blatu.
Uzmi suzu i položi je na lice onoga tko nikad nije plakao.
Uzmi hrabrost i stavi je u dušu onoga tko se ne usudi boriti.
Otkrij život i pripovijedaj o njemu onome tko ga ne može shvatiti.
Uzmi nadu i živi u njenu svjetlu.
Uzmi dobrotu i daruj je onome tko ne zna darivati.
Otkrij ljubav i pokaži je čitavom svijetu.
(Mahatma Gandhi)*



Prema nekim definicijama čovječnost ili humanost definiramo kao moralno ponašanje čovjeka u skladu s etičkim vrijednostima postavljenima u određenoj zajednici. Princip humanosti odnosi se na jednakost svih ljudi bez obzira na spol, dob, nacionalnost, rasu, vjersku opredijeljenost i seksualnost. Humanost skupa sa solidarnosti vodi do pojma spremnosti pomaganja ljudima u nevolji, nesebičnosti, a sve to dovodi do vlastitog duševnog ispunjenja.

I sama vjerujem da je čovjek prije svega misaono i duhovno biće kojemu su prirodene plemenite osobine i koje prije svega ima dušu. Zainteresirana za promicanje humanitarnog djelovanja s ciljem razvitka i unaprjeđenja humanitarnih aktivnosti usmjerenih prema ljudima u različitim potrebama, te s druge strane, promicanje moralnih i etičkih vrijednosti života, kako na osobnoj razini, tako i na razini šire zajednice, razgovarala sam s jednom od humanitarno najaktivnijih osoba u Imotskom, gospođom Vesnom Ujević koja me dublje uvela u situaciju u Imotskom po pitanju humanitarnosti ili da se bolje izrazim, ljudskosti.

Matija: Kad ste počeli biti humanitarno aktivni i što vas je motiviralo?

Vesna: Ako me se percipira kao humanitarnu aktivistkinju, dobro. Meni taj naziv nije baš pri srcu, ne mogu točno definirati razloge, jednostavno mi je odbojan. Ne doživljavam se ni kao humanitarac, ni kao aktivist. Jednostavno činim ono što mislim da sam kao čovjek i vjernik dužna činiti, u onoj mjeri u kojoj mi je dano. Uspijevam li dosegnuti tu mjeru, nisam sigurna. Mislim da u ovoj nesigurnosti treba tražiti i motivaciju. Svakoju opsežnijoj aktivnosti, poduhvatu, prethodi ideja. U četrnaestoj, petnaestoj godini bila sam puna ideja. Na neke ideje presudno su utjecale knjige o. Ante Gabrića i knjige o Africi. Glava mi je bila puna romantičarskih zanosa o misionarskom životu. U devetnaestoj sam odlučila kao laik otići u misije, bilo je to prije nekih 35 godina. Pokazalo se to prekomplikirano ostvariti iz moje pozicije, a pojavile su se i druge zapreke. Uglavnom, u Imotskom sam tada zaradila etiketu „luđakinje“ s kojom sam se morala dugo nositi. Morala sam se nositi i s gorčinom neuspjeha. Trebalo je vremena da taj neuspjeh prihvatim kao izraz Božje volje za mene. U jednom razdoblju života poznanici su me uvukli u prezentiranje i prodaju Tupperware posuđa. Ne mogu se pohvaliti uspješnošću u tom poslu. Nisam se mogla čudom načuditi kako drugima uspijeva ostvariti meni nedostižne prodaje. Jednom prigodom firma je smislila akciju prodaje igračaka iz programa. Koliko god se igračaka prodalo u tom razdoblju, toliko je Tupperware donirao istih igračaka u dobrotvorne svrhe. Tu mi nije bilo

premca. Sad su se svi ti vješti trgovci čudili kome sam ja prodala tolike igračke. Još bolje je bilo to da su i prodane igračke išle u dobrotvorne svrhe. Tako sam otkrila svoj dar, talent. Poznanstvo sa sestrom Brankom Barun omogućilo mi je ovaj dar maksimalno iskoristiti u pomaganju misijama. Tako sam se, doduše na drugačiji način, vratila svojoj prvoj ljubavi.

Matija: Što mislite o situaciji u Imotskom? Angažiraju li se ljudi dovoljno?

Vesna: Imotski čovjek, ma što se o njemu govorilo, u prvom redu je čovjek srca. Iza mene ne stoji nikakva organizacija, nikakvi tajkuni, nikakva uhodana humanitarna udruga koja aplicira na ovaj ili onaj natječaj. Ja apliciram na srca anonimnih „aktivista“. Da nije imotskog naroda, ne bi bilo ni mene kao „aktivistkinje“. Mi svi zajedno ne djelujemo humanitarno, nego humano. Humanitarnost je u neku ruku ušla u modu što znatno olakšava rad, a uz tu modu pojavile su se i razne makinacije koje su ljude učinile nepovjerljivima, a to pak otežava. Svako vrijeme nosi svoje breme. Što se tiče angažmana Imočana, njih samo treba pokrenuti, a hvala Bogu među nama nikada nije manjkalo pokretača. Odaziv nikada nije bio upitan. Unatoč strašnom iseljavanju i osiromašenju imotskog čovjeka, humanost se nije ni iselila, ni osiromašila.



Matija: Kakve projekte radite ili ste do sada radili?

Vesna: Imam tri kontinuirane, manje-više javne aktivnosti kroz godinu koje mi obilježavaju zadnjih petnaestak godina života. Božićno „prosjačenje“ s djecom mi je najdraže. Možda neki ne prihvaćaju riječ prosjačenje, ali ona više odgovara istini nego čestitarenje. Radim još i prikupljanje priloga za kumstva u misijama. Točnije za misijsku zajednicu u Bukavu, u Republici Kongo, koju vode naše školske sestre franjevke. Do sada se kumstvo i iznos odnosio na dijete s imenom i prezimenom. Zbog komplikacija na terenu od ove godine sve se uplaćuje za škole koje naše sestre vode te se u skladu s raspoloživim sredstvima formira broj polaznika.

Treća aktivnost je nedjeljno druženje sa starcima u runovičkom staračkom domu. Ja i tri člana/članice molitvene zajednice provedemo nedjeljno popodne s njima u razgovoru i molitvi, skoro smo kao rodbina. Mislim da je kontinuitet u djelovanju važan. Tu i tamo, zavisi o prilikama, dogodi se još ponešto. Zadnjih godina mnogi su se probudili i aktivirali tako da aktivnosti i solidarnosti na području krajine općenito ne nedostaje.

Sve su ove aktivnosti većinom materijalne naravi i dobrim dijelom usmjerene van Imotske krajine. S obzirom na duboku krizu koja je pogodila Hrvatsku, a Imotski još i više, razmišljam i o nekim drugim mogućnostima. Bolesti i siromaštvo pogodili su narod te imaju nekakvu zastrašujuću dimenziju. Na sve strane je potrebna materijalna, financijska pomoć. Sve to izgleda kao velika rupa bez dna, nemoguća misija. Pred ovolikim zlom osjećam se bespomoćno. Postavljam sebi pitanje je li materijalna pomoć najvažnija? Jer, priznali mi ili ne, današnja neimaština je samo posljedica i ukazuje na veće probleme. Kad odvrtim film unazad nekoliko desetljeća, uviđam da se narod trovao kultom materijalizma dugo, dugo. U nastaloj situaciji ne mogu prepoznati ništa drugo do li jedno kolektivno, bolno čišćenje od otrova. Moral, duh i kultura urušena su područja, urušene vrijednosti bez kojih je teško, čak nemoguće ići naprijed, rasti; siromaštvo i bolest su posljedica te urušenosti. Ovdje bih se mogla dotaknuti i struktura vlasti. One uporno svojim zakonima idu protiv čovjeka u svim područjima, gotovo ugrožavaju temeljno pravo na život. Osobno to doživljavam kao nasilje. Projekt koji bi probudio u svakom od nas „Matana u vrcavom nadmudrivanju s Dektivom“, bio bi dobar projekt. Možda zvuči pomalo anarhistički, ali ta iskrica bunta, malo adrenalina potrebno nam je kako bi krenuli, i to naprijed. Kriza ne mora rezultirati blokadom sveg potencijala u nama, ne smije. Kriza je izazov. Ponižavajuća je situacija da većina Hrvata ima potrebu za humanitarnom pomoći. Nije u redu. Eto, bilo bi mi drago da kao narod promijenimo perspektivu iz žablje u sokolovsku. To nije u domeni humanitarnog, ali je u domeni humanog. Lijepo je čovjeku dati ribu, ali puno korisnije ga je naučiti loviti. Zadnje tri, četiri godine u udruzi Ujević organiziram radionice s djecom, igramo se, ponekad čak i s ozbiljnim temama. Bude nam dobro. Nadam se da je to doprinos mijenjanju perspektive.

Matija: Kako humanitarni rad utječe na vas kao osobu?



Vesna: Moj je otac bio kasno dijete. Najmlađi od četvero djece, a prvi je umro. Moja baba, njegova majka, živjela je s nama. Sedam, osam mjeseci nakon njegove smrti, baba je završila u bolnici. U dogovoru s tetkom (njenom kćeri), nakon otpuštanja iz bolnice baba je ostala kod nje, u Splitu. U slučaju da joj opet pozli, činilo se praktičnije zbog blizine bolnice. Par mjeseci kasnije, u Splitu je i umrla. Petnaestak godina nakon njene smrti počela sam posjećivati starački dom. Neke od starica jako su me podsjećale na nju. Tu sam se suočila s činjenicom o neispravnosti naše odluke: jednostavno smo morali babu vratiti kući. Tri dana sam se skrivala u svoju sobu i neutješno plakala i molila babu

da mi oprostí tadašnju bezdušnost, sljepoću, neuviđavnost. Mislim da mi je baba i prije toga oprostila, ali sam imala problema sa samoopraštanjem. Eto, kad se bavim ovakvim stvarima ulazim u to srcem, drugačije ne bih ni mogla, a srce je tada nekako otvorenije i *prijemčljivije*, ljudi koje susrećem posreduju moje suočavanje sa samom sobom, navode me na preispitivanje. I svima bih preporučila da pokušaju.

Razgovarala: Matija Repušić

Pazimo li na čistoću jezika u svakodnevnom životu?

Vjerojatno ste puno puta, prelistavajući udžbenike, naišli na termin jezični purizam. Jeste li se ikada zapitali što zapravo stoji iza takvog naziva? Svaki udžbenik će ponuditi kratku definiciju kojom će purizam ili čistunstvo opisati kako nastojanje da se u jeziku smanji korištenje tuđica i posuđenica u korist izraza stvorenih u duhu tog jezika. Takva definicija je, naravno, točna, no navodi li ona onoga koji je čita da produbi svoje znanje o pojavi kao što je jezično čistunstvo?

Na području današnje Republike Hrvatske promjene unutar jezika usko su vezane uz politička strujanja. Tako je i prvi val jezičnog čistunstva pokrenut na inzistiranje Ante Pavelića nakon uspostave NDH, a drugi val zaživio je 1990. dolaskom Franje Tuđmana na vlast. Iako su ova dva vala jezičnog čistunstva smatrala isključivo „čišćenjem“ hrvatskog jezika od srbizama, današnji jezikoslovci tvrde da su oba imala pozitivan učinak na hrvatski jezik jer su mu obogatili rječnik.

Hrvatski jezik je kroz prošlost bio izložen utjecaju mnogih stranih jezika, počevši od njemačkog, latinskog, mađarskog i talijanskog pa sve do turskog i engleskog. Tako danas u hrvatskom jeziku postoje riječi za koje nis-

mo ni svjesni da nisu hrvatske. U jeziku su uvriježene riječi poput *apstraktno*, *apsurd*, *emocija*, *inspektor*, *kopija*, *parfem* i *trajekt* koje su preuzete iz latinskog jezika; *baršun*, *cipela*, *čopor*, *gumb*, *lopov*, *mačka teret* i *šator* iz mađarskog jezika; *bluza*, *fen*, *buhtla*, *cigla*, *deka*, *keks*, *kugla* i *remen* iz njemačkog jezika kao i *alat*, *boja*, *čarapa*, *jastuk*, *majmun* i *torba* preuzete iz turskog jezika. Zanimljive su i riječi koje su u hrvatski došle iz nekih „egzotičnijih“ jezika kao što je riječ *časopis* posuđena iz češkog i savršen iz ruskog.

Kada govorimo o jezičnom čistunstvu i bogaćenju rječnika, moramo spomenuti i Bogoslava Šuleka, čovjeka koji je stvorio čitavo hrvatsko nazivlje za kemijske elemente (npr. *vodik*, *kisik*, *ugljik*...), ali i riječi kao što su *toplomjer*, *tlakomjer*, *ozračje*, *dalekozor* i *sitnozor*.

Naravno, danas najveći utjecaj na hrvatski ima engleski jezik. Primjere nije potrebno ni nabrajati jer se zacijslo svatko od nas može sjetiti naimanje tri. Na televiziji, radiju, novinama i u svakodnevnom govoru sve je više engleskih riječi koje ne popunjavaju prazna mjesta u hrvatskom jeziku, već izguravaju hrvatske riječi iz svakodnevne upotrebe, a da toga nismo ni svjesni.

A sad nekoliko zanimljivosti!

Časopis *Jezik* svake godine dodjeljuje nagradu Dr. Ivan Šreter za najbolju novu hrvatsku riječ. Svake godine nagrade se tri najbolje novotvorenice, a neke od zanimljivih su *očvrsje* (hardware), *udomitelj* (osoba koja uzme dijete u svoj dom i brine se za njega), *straničnik* (bookmark), *opuštaonica* (wellness), *borkinja* (ženski borac), *dodirnik* (touchscreen).

Postoji i riječ koju su, prema nekim izvorima, mnogi svjetski jezici poput njemačkog, francuskog, talijanskog, češkog, danskog, finskog pa čak i gruzijskog posudili iz hrvatskog jezika. Pitate se koja je to riječ? Paprika!



*Inati se, Slavonijo, ljepota nek tvoja boli, nema
onog ko te ne zna, ko te ne zna, a ne voli...*

Nekada bogata, zelena, ravna, ponosna Slavonija danas je zahvaćena što prirodnom, što ljudskom katastrofom. Nedugo nakon smirivanja medija i pustih obećanja raznoraznih vlada kako će pomoći žrtvama, ljudi iz područja pogođenih poplavama gotovo su ostali prepušteni sebi samima.

Teške padaline u istočnoj Hrvatskoj od 13. do 15. svibnja izazvale su katastrofalne, razarajuće poplave



koje su dovele do urušavanja prometnih pravaca i evakuacije stanovništva. U samo tri dana količina padalina dosegla je tromjesečni prosjek. Poplave su dovele do evakuacije 17.631 osoba koje su bile smještene u šest sabirnih centara te u mnogim privatnim domovima. Dodatnih 36.000 osoba bilo je također ugroženo poplavama. Poplavljeno je 4.367 kuća i očekuje se da će oko 30% njih morati biti srušeno jer će vjerojatno biti proglašene neprikladnima za život. Oko 50% usjeva uništeno je, oko 21.000 grla stoke evakuirano je iz poplavljenih područja. U cijeloj regiji (Hrvatska, BiH, Srbija) više od 100.000 domova, 230 škola, tvrtki, cestovnih i željezničkih prometnica uništila je poplava. Mnogo je uginulih životinja zbog kojih postoji velika vjerojatnost za širenje zaraza, čak i opasnog antraksa, a komarcima koji su prijenosnici tih zaraza pomažu upravo poplave. Prijete i minirana područja jer voda raznosi mine. Posljedice su brojne i velike, od organizacije sanacije, traženja krivca, do posljedica koje je sama poplava donijela sa sobom, te najnehumanije od svega, nemoralne manipulacije s humanitarnim akcijama i poigravanje s tisućama ljudskih života. Organizirane su humanitarne akcije diljem Europe i svijeta za pomoć mjestima koja su ugrožena poplavama putem Crvenog križa i Caritasa koji je u vlasništvu Crkve. Međutim, kako to često biva u takvim masovnim akcijama, neki gledaju samo vlastiti interes i korist. Poplava je u nekima učinila da „isplivaju“ najbolje ljudske osobine, dok je u nekima pokazala svu zloću, pohlepu i ljudsku pokvarenost. Dok su na stotine tisuća dragovoljaca tjednima spašavali ljude, stoku, kuće, imovinu, neki su provaljivali u stanove i kuće kako bi ukrali i preprodali sve što se moglo unovčiti. Teško je danas biti humanitarac i teško je odijeliti žito od kukolja, a čini se još je teže uručiti robu, hranu i novac potrebitima te ponovo izgraditi živote i domove. Humanitarna roba, čak i ona koja je stizala iz svih dijelova zemlje označena slovom H kao humanitarna roba vrlo je lako i brzo dolazila do prodajnih mjesta, završavala na policama raznoraznih prodavaonica, trgovina, bez imalo straha i srama njihovih vlasnika. O radu pojedinih ogranka Crvenog križa i ponašanju pojedinaca prema onima koji su stradali u poplavnoj katastrofi, nema mnogo riječi hvale, a u nekim slučajevima stižu kritike i pritužbe. Oni koji su htjeli pomoć dati Caritasu kažu, da se u nekim slučajevima pokazao istim ili čak gorim od spomenutih

pojedina Crvenog križa. Toliki novci su prikupljeni i donirani... A gdje su? Gdje je ta 121 tona pomoći u hrani, lijekovima i higijenskim potrepštinama? Koliko je u svemu zakazao „ljudski faktor“ i je li baš sve učinjeno da se spriječi ili maksimalno ublaži katastrofa? Kako to da su privatne osobe bile brže u prikupljanju pomoći od Crvenog križa? Kako nitko od odgovornih nije na vrijeme predvidio koliko nam vode donose bosanske rijeke i napravio nekakav plan obrane i ojačanja nasipa na kritičnim mjestima? Nisam neki matematičar, ali za one koji jesu, ne bi trebao biti problem otprilike izračunati masu vode u Savi, dužinu probijenog nasipa, dubinu vode koja istječe, brzinu i dr.... I što Hrvatske vode rade s milijunima doprinosa koji se svakako slijevaju u njihov proračun? Zašto su mediji ignorirali probijanje nasipa u subotu? A tek u nedjelju popodne HTV je tomu posvetila pozornost? Zašto je premijer Milanović iz Sarajeva do Gunje stigao tek u ponedjeljak, treći dan nakon katastrofe? Preduhitrio ga je i nogometaš Mario Mandžukić koji je stigao čak iz Njemačke i dovezao 6 tona pomoći poplavljenima. Premijer kaže da će se povesti istraga. Poziva na odgovornost one koji su gradili dio nasipa koji je popustio, a gradio se 2010. godine. Ne vidi problem u hrvatskoj Vladi što umjesto gradnje zečjih nasipa nije investirala u sustav za obranu od poplava kakav se inače koristi na mjestima gdje su poplave moguće i česte, jer se inače šteta ne bi mjerila u stotinama milijuna eura, nego znatno manje. Ukupan prijavljeni iznos direktne štete procijenjen je na 297.629.000 eura. U predizborno vrijeme političari željni vlasti usudili su se dati mnoga obećanja poplavljenim Slavoncima. Obnovit će im domove, obnovit će stočni fond, nadoknadit će štetu... Međutim, nijedno obećanje do sada nije se ispunilo... Nakon sedam mjeseci još uvijek ima mnogo ljudi kojima kuće nisu obnovljene pa žive u kontejnerskim naseljima u jako lošim uvjetima, bez osnovnih životnih potrepština, kao što su hladnjaci ili štednjaci, a mnogi se zbog nedostatka ogrjeva boje ove zime i zahlađenja. Ostaju bez struje, ne mogu plaćati drva, kišno i hladno vrijeme im još više otežava i ovako nekvalitetan život. Nadaju se da će od onih silnih vrtoglavih svota novca nešto stići i u njihove džepove i da za njih neće vrijediti ona stara izreka „Obećanje - ludom radovanje“. Povratak u stvarnost nakon što se vode povuku bit će još suroviji. Poplave će proći, ali problemi ove države i ovog društva, koje je poplava prikazala u pravom svjetlu, ostat će. Ipak, Inati se Slavonijo, INATI SE jer nam druge nema.

Matija Repušić



GORANOM JOVIĆEM I VEDRANOM VIDAKOM



Sigurno ste svi upoznati s radom naših sugrađana Gorana Jovića i Vedrana Vidaka. Ako još postoji netko u našoj sredini tko nije čuo za ovaj dvojac, riječ je o vrsnim fotografima i pustolovima.

Rič: Kada ste otkrili svoju strast za fotografijom? To nije vaša primarna struka...

Goran: Moglo bi se reći da je fotografija pronašla mene. Kasno u noći oko 3 sata primio sam poziv od prijatelja koji je nabavio fotoaparat i predložio da ga isprobamo. Vani je lijevalo kao iz kabla, ali mi smo ustrajali u fotografiranju. Zahvaljujući toj navali adrenalina odlučio sam kupiti opremu i fotografirati.

Vedran: Ja sam nekako stalno vrtio oko umjetnosti. Slikao sam, crtao i to je uglavnom bio nekakav hiper-realizam. Jednom prilikom završio sam na večeri s jednim akademskim slikarom, pogledao je moje radove i pretekao mi budućnost. Nisam se baš vidio u fotografiji, no jednom sam slučajno dobio fotoaparat na par dana i tako je sve krenulo. Počeo sam fotografirati, čitati, istraživati, ali ipak mogu reći da sam najviše naučio metodom pokušaja i pogrešaka.

Rič: Što vas motivira, odnosno što najviše volite fotografirati, koje teme?

Goran: Uvijek me motivira dokumentarna fotografija i njeni izazovi. Sebe smatram dokumentarnim fotografom koji voli iskušavati vlastite granice i granice fotografije te svakako čari novih kultura i ljudi. Dokumentarna fotografija je nepredvidiva i nikada ne znaš što se doista krije ispod površine, priča ne završava onog trenutka kad uperiš objektiv u subjekt. Naprotiv, subjekt se neprestano otkriva u drugom svjetlu dok fotografiraš.

Vedran: Glavni motiv su mi ljudi, njihova osobnost i posebnosti. Kad biramo putovanja, tražimo skupinu ljudi koja je fotografski zanimljiva i prema njima sve prilagođavamo.



Komercijalna fotografija? Vjenčanja, modni editorijali - zadovoljstvo ili posao?

Goran: Komercijalna fotografija je i zadovoljstvo i posao. Dokumentarna fotografija često vrvi teškim temama pa je logično da komercijalna fotografija zna biti i nekakva vrsta izlaza iz tmurnih prilika koje dokumentarna fotografija svjedoči. Usto, vjenčanja pružaju kaleidoskop iskrenih emocija i svakako je zadovoljstvo biti svjedok vrtlogu osjećaja. Ipak, priznajem da me uredski dio malo umori ponekad...

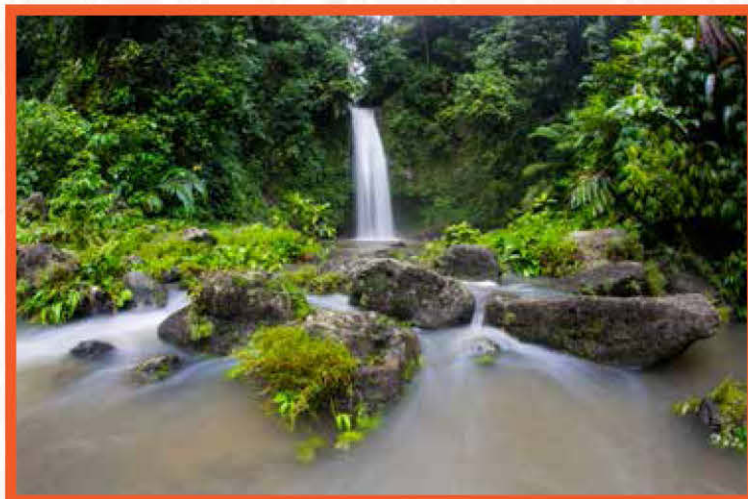
Vedran: Dokumentarna fotografija je za

dušu, ali komercijalna fotografija, pogotovo vjenčanja, sjajna su prilika da usrećiš nekoga. Uvijek dajemo sve od sebe i ljudi to prepoznaju.

Rič: Dobitnici ste brojnih nagrada. Koliko vam znači priznanje struke?

Goran: Bez obzira koliko je čovjek zadovoljan svojim radom, ipak je važno biti priznat od strane struke.

Moram reći da su nagrade neka vrsta goriva koje uvijek iznova pokreće strast i želju da napravite više. Smatram da je svako kvalitetno fotografsko natjecanje korak naprijed i da se može i mora shvatiti kao neprestana potreba za nečim većim i još uvijek nepoznatim. Vedran je objavljivao priče o livanjskim konjima u nekoliko časopisa i sjajno je kad osim samih fotografija i tako nešto ostaje iza vas.



RiČ: Umjetnička taština? Postoji li zavist među kolegama?

Goran: Postoji, naravno. Iako se u početku, kad smo se tek počeli baviti fotografijom, sve činilo idiličnim, saznali smo putem da i u fotografiji ima svega. Volim sretati otvorene ljude, neopterećene npr. skupljanjem lajkova s kojima mogu razgovarati o fotografiji, putovanjima, razmjenjivati iskustva, savjete...

Vedran: A i naša zajednička putovanja i rad dokaz su da nismo previše tašti :)

RiČ: S obzirom na posao kojim se bavite, je li život u Imotskoj krajini ograničavajući? Je li teže profesionalno se profilirati i uspjeti?

Goran: Zapravo nije problem. Ovo možeš raditi bilo gdje, a Imotski mi pruža mir i balans. Ipak, u ovom poslu ne smije ti biti teško sjesti na avion i odvažiti se otići upoznati informatora: osobu koja će ti svojim dragocjenim iskustvom olakšati iduće putovanje na destinaciju koju si izabrao. Npr., za put u Indoneziju, kontakt nam je bila jedna Poljakinja, molekularna biologinja. Ona u nekoj zemlji odradi projekt i onda neko vrijeme za svoj gušt fotografira. U Indoneziji je provela četiri godine, uskoro odlazi od tamo, ali ipak nam se pridružila na jednom dijelu puta.

Vedran: Možda je malo teže, ali ipak radimo na širokom području i nismo ograničeni mjestom stanovanja. A Imotska krajina je toliko lijepa da tu imamo sve što nam treba i ne pada nam na pamet seliti se.

RiČ: Puno putujete...Koje ste zemlje sve posjetili?

Goran: Popis je ogroman. Posjetio sam većinu zemalja na Starom kontinentu, Tanzaniju, Etiopiju, Brazil, Ekvador, Nepal i sada putujem u Indoneziju. Ono što bih doista želio je obići svijet, krenuti s točke A, napraviti puni krug oko zemlje i znati da sam vidio gotovo sve.

Vedran: Ja sam zasad bio u Etiopiji i Indoneziji. Bio sam još na kraćim i usputnim putovanjima, ali njih ne računam. Nije to to dok na nekom mjestu ne provedeš određeno vrijeme.

RiČ: Kako se pripremate za put? Kako izgleda vaš dan prije puta?

Goran: Istražujemo po netu, kontaktiramo s ljudima koji bi nam mogli pomoći, fizički se pripremamo... Npr., prije svakog puta obavezno malo pripazim na prehranu, bavim se sportom... Prije Indonezije sam trčao s maskom koja otežava dotok kisika, natovaren s 15 kg, uzbrdo... Nikad se ne zna što nas tamo može dočekati :)



Vedran: Ja sam dan prije sam isporučio jedno vjenčanje, znači odrađivao sam svoje standardne obaveze, a tek onda pakiranje, pregledavanje opreme i druženje s obitelji.

Rič: Upravo ste se vratili iz Indonezije. Kako ste uopće došli na ideju da tamo?

Goran: Pratim Joeyja Lawrencea, fotografa, i naišao sam na njegovu reportažu o plemenu Mentawai i poželio sam to osobno vidjeti i dokumentirati.

I kako je bilo u Indoneziji? Što vas se osobito dojmilo?

Vedran: Indonezija nas je oduševila na sve moguće načine. Izdvojio bih ljubaznost i pristupačnost ljudi i u gradovima i u džungli, njihov suživot s prirodom. Poseban primjer je narod plemena Mentawai. Uzimaju koliko im treba i nastoje sve što uzmu vratiti prirodi, npr. uberu ananas i cvijet s njega odmah posade. Nikad ne беру koliko ima, nego koliko im treba. Prema vjerovanju, neke životinje smiju loviti, a neke ne. Ubit će samo jednog majmuna, ne sve na koje naiđu. Kad ulove životinju, imaju rituale zahvale. Od svake životinje koju ulove, čuvaju lubanju u kući i vjeruju da čuvaju dobrog duha te životinje. Kad recimo kolju kokoš ili neku poludivlju svinju, nikad je neće ubiti bez rituala. Uzmue je u ruku, pjevaju pjesmu zahvale duhu koji im je to omogućio i nikad joj ne puštaju krv, nego joj nakon pjesme zavrnu vratom. Obitelj se skupi oko lovca i nakon zavrtnja vratom, kokoš se stavi na vatru da perje izgori. Ne znaju odgovor na pitanje koliko imaju godina i koje je doba dana: ili si star ili mlad, ili je dan ili noć. Ljudi u džungli žive jako dugo, za razliku od onih koji rade u vulkanu i koji su sretni ako dožive 40 godina. Zapadnjačke bolesti ih ne dotiču: rak, bolesti kralježnice, masnoća... svi su vitki, spavaju na daskama. Imaju divan odnos prema djeci pogotovo u usporedbi s Afrikom: djeca su čista i nahranjena, a za njih se brine muškarac. Imaju zanimljiv pristup životu i obiteljskim odnosima. Svjesni su



različitosti među muškarcima i ženama, ali ipak nastoje izbjeći sukobe. Svatko na svoju stranu dok se ne ohlade :) Unatoč tome što imaju po petnaestero djece, funkcioniraju. Žene odlaze u polje u koje muškarac nema pristupa, a muškarci u lov... Nema nikakve nervoze. Djeca malo plaču, a i kada se to dogodi, uglavnom se ignoriraju i ona se sama vrlo brzo umire.

RiČ: Već ste spomenuli neka vjerovanja. Bave li se možda vraćanjem i sličnim?

Goran: Bave se crnom magijom. Šaman recimo uzme rep od škorpiona, otrovne žabe, zub zmiје i sl. i imaju takav obred kad recimo netko ukrade nešto. Cilj obreda je da se lopov razboli. Vjeruju da će se to i dogoditi, ako lopov ne dođe i ne prizna, vrati dug i odradi kaznu.

Vjeruju da svako biće ima dobrog i zlog duha. Dobri ostaje u kući, a zlog se nastoje riješiti. Kad smo naišli na groblje u džungli, nisu nam dali slikati jer su se bojali da će zli duhovi ići za nama u džunglu. Zanimljivo je kako poznaju pojam rastave braka. Do rastave rijetko kad dolazi, a najčešći razlog je recimo da se žena ne brine o djeci. Ako do toga dođe, sve ostaje muškarcu. Brakovi su često dogovoreni, ali moguće je i da se zamire. Kupuje se mlada, a ako kojim slučajem ostane trudna prije braka, moraš je ženit... Eto, isto k'o i kod nas :)

RiČ: Može jedna zanimljiva anegdota s vašeg putovanja? Pretpostavljam da ste se ponekad bili i u opasnosti....

Goran: Svako putovanje je opasno samo po sebi i uvijek ima opasnosti neke proizlaze iz razlika u kulturama jer nikada ne znate što neka vama uobičajena gesta predstavlja ljudima u toj kulturi, usto ima opasnosti koje proizlaze iz klimatoloških, geografskih ili infrastrukturnih (ne)prilika. Na primjer, u Brazilu sam bio opljačkan više od jednom, u Nepal u sam se vozio autobusom cestom kojom jedva prođe jedan automobil – s jedne strane je nemilosrdna planina podložna klizištima, a s druge strane bezdan. Usto, nekada nas i provala adrenalina može dovesti u rizičnu situaciju – poput situacije kada sam ukrstio objektiv s kalašnjikovom jednog Mursija jer sam naprosto htio znati kako će on reagirati.

Vedran: U Indoneziji je najopasnija situacija bila u vulkanu Bromo. Sišli smo po noći, zajedno s radnicima koji vade sumpor i došli smo do plave vatre zbog koje smo se i spustili. Radnici su nas upozorili da su pare jako opasne, međutim želja za dobrom fotografijom bila je jača i ušli smo u sam središte tih para. Vjetar je bio povoljan i ispočetka je nosio pare u suprotnom smjeru. Dok smo se pripremali za snimanje, vjetar je promijenio smjer i pare su se okrenule prema nama i progutale nas. Goran je bio bliže izlazu i izvukao se, a mene su malo ošamutile i osjetio sam da ću pasti i pomislio sam „Bože, samo da ne upadnem u sumpor!“ (tu teče rijeka tekućega sumpora). Mozak mi je radio tristo na sat i instinktivno sam kleknuo na pod, skinuo majicu i ugrao



je u usta i tek tada udahnuo kisik i shvatio da neću izgubiti svijest i da samo moram pričekati da prođe. Čuo sam Gorana kako me doziva i činilo se kao da je vječnost prošla. Svaki pokušaj otvaranja očiju završavao je trenutnim sljepilom. U trenu se vjetar opet promijenio, ja sam oteturao do Gorana i spasio se. Njegova reakcija je bila „Pa di si dosad?!“

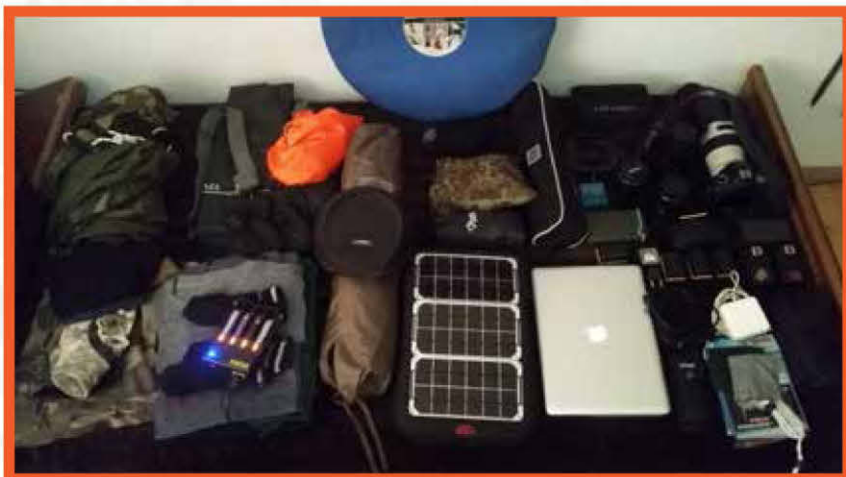
RiČ: Vedrane, Vi ste obiteljski čovjek. Kako vaša obitelj reagira kad odlazite na put i kako usklađujete obiteljske i poslovne obaveze?

Vedran: Nije lako, ali već se polako navikavaju. Sam dan odlaska na putovanje prilično je težak, ali već sutra oni se vraćaju u svoju svakodnevicu, a ja na putu ne stignem uvijek razmišljati koliko mi fale. Borim se protiv melankolije i brige što ih ostavljam, ali već prvim trenom u avionu navala adrenalina potisne sve brige. Zvuči čudno, ali više vremena nam treba kad se vratimo u civilizaciju da se prilagodimo i vratimo u normalu...

RiČ: Što biste poručili mladim čitateljima? Kako bi oni mogli putovati s obzirom na teška vremena danas?

Goran: Možda zvuči kao klišej, ali sve se može i uvijek postoji način. Treba odrediti prioritete. Ja sam npr. jedno ljeto pilao i cijepao drva dok se moja ekipa bučkala po moru... Sa zarađenim novcem otišao sam u New York.

Vedran: Putovanja su skupa, ali može se uštedjeti na drugim luksuzima, kavama, cigaretama... Može se jeftino hraniti na tržnici, spavati u jeftinijem hotelu i slično. Kome je do luksuznog hotela i bazena, to može i u Makarskoj, ali to nije način da upoznaš ljude i kulturu. Opet, 'ko šta voli... Treba znati zašto negdje ideš, poznavati sebe i prilagođavati se. Ići u daleku zemlju, a bojati se zemlje, ljudi, hrane... nema smisla. A onda opet, ne mora se ići daleko da bi se doživjelo nešto novo i zanimljivo.



*Uklopiti se ili
istaknuti?*

Konformizam je promjena ponašanja i uvjerenja pojedinca prema grupi kao posljedica stvarnog ili zamišljenog pritiska te iste grupe. Najčešće se javlja kod ljudi s manjkom samopouzdanja. Dobar primjer konformizma je dijete koje dolazi u novu ulicu ili novu školu. Hoće li se i kada uklopiti? To pitanje u osobi stvara strah od neprihvatanja i odbacivanja. U tom slučaju mnogo bi djece reagiralo na način da se pokuša uklopiti „ulizivanjem“, tj. udovoljavanjem vođama klape koje određuju pravila grupe i ponekad manipuliraju ostalim članovima. Konformizam je ujedno i promjena stava, mišljenja i kara-

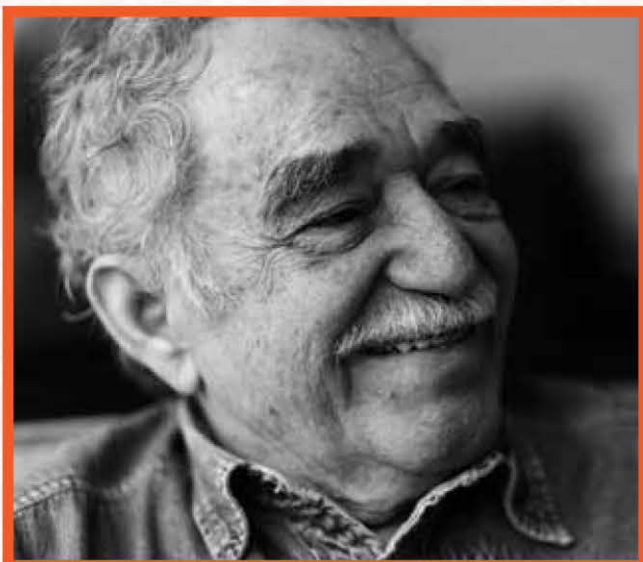


aktera kada bez obzira na vlastiti razum, smatramo da su drugi uvijek u pravu. Čovjek kroz takvo ponašanje uništava samog sebe, daje do znanja drugima da oni mogu upravljati njime, postaje nesamouvjeren, više nema svoga mišljenja, ne donosi samostalno odluke bez tuđeg odobravanja itd. Ipak, utjecaj grupe na nekoga može biti i pozitivan. Svojim savjetima, dobronamjernim komentarima i sl. možemo nekome pomoći da poveća samopouzdanje i ojača svoj ego te shvati koliko vrijedi kao individua. Čovjek ponekad sumnja u svoje sposobnosti, a da nije ni svjestan što sve može učiniti ako se potruži. Tada mu okolina može pomoći.

Svi smo mi na jedan način konformisti, neki manje, neki više, ali u jednom smo svi jednaki, iako nam je to možda teško priznati: tuđe mišljenje nam je bitno i mnogo smo se puta predomislili zbog utjecaja skupine ljudi koja nas okružuje. Danas u svijetu nisi „in“ ako ne radiš što svi rade: ako ne slušaš narodnjake ili ako ne izlaziš svaku subotu, ako ne pušiš, nemaš iphone, instagram profil, fotografije sa skijanja i tako unedogled. Svi imamo iste ciljeve i želje koje su nam možda nametnute kroz pritisak okoline. Ljudi su pod velikim utjecajem medija: novine, internet i televizija iz dana u dan reklamiraju stvari za bolju budućnost, ali još uvijek nemamo recept za pravu sreću bilo individualno bilo kolektivno. Svi se žale na stanje u kojem živimo, no rijetki se usude preuzeti odgovornost i angažirati se oko promjena. Zašto? Svakog dana postavljamo ista pitanja no odgovori nas ne zadovoljavaju u potpunosti. Možda razlog leži upravo u konformizmu i činjenici da se lakše uklopiti nego se istaknuti. Nažalost, veća je „fora“ biti isti nego drugačiji.

Ivana Maršić

*Nije istina da ljudi prestaju tražiti za
snovima zato što stare, oni stare upravo zato
što prestaju tražiti za snovima.*



Gabriel Garcia Marquez, od milja Gobo, rodio se u Arcataci, malom gradiću u Kolumbiji koji je tijekom potrage za snovima, njegovo pero pretvorilo u zamišljeni grad Macondo, udomljavajući tako čudesan svijet u *Sto godina samoće*. Ljubav prema čudnovatom i mističnom usadila mu je baka Tranquilina, a interes za nove pojmove, politiku i istraživanje novih svjetova njegov djed Nicolas. Baka Tranquilina vrlo je živo pričala o duhovima, vilama i magiji učeći ga da je istina ono u što čovjek povjeruje. Vodeći se njenim riječima, Marquez je pisao o povijesti Maconda i obitelji Buendia ispreplećući magiju sa stvarnošću i satao svoju vjerojatno najslavniju knjigu, *Sto godina samoće*. Magična stvarnosti u knjizi Marquezu je bila poput osobnog otkrivenja jer je iznenada osjetio potrebu da piše bez prestanka dugih osamnaest mjeseci.

Nastojeći njegovati oba nasljedstva svoga djetinjstva, Marquez nije zanemario ni djedovu sklonost liberalnoj politici koja je prezirala svaki oblik tiranije. Tako je svojim britkim novinarskim perom često zadirao i u političku sferu. Pišući novinske članke Marquez više nije bio „el magico“ već je jasno govorio protiv nemara kolumbijske vlade, a jedan takav članak učinio ga je državnim neprijateljem i morao je u egzil u Meksiko. Premda se nikada aktivno nije bavio stranačkom politikom, itekako je bio aktivan u političkim raspravama i prijateljevao je s brojnim političarima nastojeći otkriti koji bi politički pravac bio u skladu s njegovim osobnim osjećanjima i nastojanjima.

Po povratku u Kolumbiju napisao je svoju, za književne kritičare, najbolju knjigu *Patrijarhova jesen* govoreći kako je nakon sto godina samoće jednog grada i jedne obične obitelji sada ispisao „poemu o usamljenosti moćnika“. Svaka nova knjiga donosila je Marquezu sve veću slavu i njegove riječi, one na papiru ili one koje je izgovarao, bile su sve utjecajnije i kolumbijska je vlada itekako pratila njegov rad. Zbog sumnji da novcem zarađenim od knjiga financira brojne gerilske skupine, Marquez je ponovno prognan u Meksiko.

Daleko od svoje rodne zemlje i voljene Arcatace Marquez je nastavio stvarati te biti sve glasniji politički aktivist. Vještina njegova pera, odanost ljubavi i toleranciji te magija koja opaja svojom uvjerljivošću nagrađena je 1982. godine Nobelovom nagradom za književnost. Nagradu za svoj svijet mašte iskoristio je da svom narodu donese što vjerodostojnije vijesti te je kupio kolumbijske novine Cambio nastojeći zadovoljiti svoju potrebu za novinarskom istinom.

Svoju ideju da se čovjek ne rađa samo jednom nego da ga život obvezuje da samog sebe rađa uvijek iznova prenio je svijetu u svom cijenjenom romanu *Ljubav u doba kolere*. Ljubavna priča na duge staze između muškarca i žene zapravo bi mogla biti čitana kao Marquezova ljubav prema Kolumbiji koja je pretrpjela sve egzile.

Posljednje godine života često je svojim perom bilježio misli ispunjene poučnim porukama približavajući svima svoj svijet mašte kroz poruke ljubavi i odricanja. Preminuo je u Meksiku u travnju 2014. godine ostavljajući za sobom svjetove magle gdje nitko ne zna gdje završava mašta, a počinje stvarnost. Ipak, on je vjerovao u svoju maštu, a ono u što čovjek vjeruje jedina je istina. Ostavio je za sobom istinu života o čemu svjedoči i njegovo *Oproštajno pismo*:

Kad bi Bog na trenutak zaboravio da sam marioneta i darovao mi nešto malo života, iskoristio bih ovo vrijeme najbolje kako znam. Vjerojatno ne bih rekao sve o čemu razmišljam, ali sasvim sigurno bih porazmislio o svemu što kažem.

Cijenio bih stvari prema njihovom značenju, a ne prema njihovoj vrijednosti. Spavao bih malo, više bih sanjao, znam da svaku minutu sa zatvorenim očima gubimo 60 sekundi svjetla. Hodao bih kad se drugi zaustave, budio bih se kad drugi spavaju.

Kad bi mi Bog darovao mrvicu života, obukao bih se jednostavno, okrenuo se k Suncu, otkrivajući ne samo svoje tijelo, već i svoju dušu. Uvjeravao bih ljude kako se varaju kad misle da se u starosti nije moguće zaljubiti. Ne znaju da stare baš zato što izbjegavaju ljubav!

Djeci bih napravio krila, ali uzeo im ih dok se ne nauče letjeti. Starijim osobama bih kazao da smrt ne dolazi zajedno sa starošću, već s napuštenošću. Toliko stvari bih se naučio od vas, ljudi...

Naučio sam da svi žele živjeti na vrhu planine, zaboravljajući da se istinska sreća skriva u samom načinu penjanja na vrh.

Naučio sam da kad novorođeno dijete uhvati svojom malom ručicom očev prst, drži ga zauvijek. Naučio sam da čovjek ima pravo gledati na drugoga odozgo samo onda kad mu hoće pomoći da se ustane. Toliko je stvari što sam se od vas mogao naučiti, ali u stvarnosti nemam baš puno od toga jer kad me polegnu u grob, to ću zaboraviti.

Govori uvijek što osjetiš, a čini što misliš. Kad bih znao da te danas posljednji put vidim pospanu, snažno bih te zagrljio i molio se Bogu da mi dozvoli biti tvojim anđelom čuvarom. Kad bih znao da su to posljednje minute što te vidim, rekao bih ti 'volim te' i ne bih glupo pretpostavljao da to znaš.

Uvijek ima nekakvo sutra i život nam daje mogućnost učiniti dobro djelo, ali danas je sve što mi ostaje. Htio bih ti reći da te veoma volim. Nitko nema zagaranitarno sutra - niti mladi, niti stari.

Možda danas posljednji put promatraš one koje voliš. Zato nemoj biti neodlučan, učini to danas jer ako se pokaže da sutrašnji dan ne dočekaš, žalit ćeš za danom u kojem ti je nedostajalo vrijeme za jedan osmijeh, za jedan poljubac, da si bio prezauzet da bi im prenio posljednje želje.

Budi stalno blizu onih koje voliš, govori im naglas kako ih trebaš, kako ih ljubiš i budi prema njima dobar; nađi vremena i reci im 'žao mi je', 'oprosti', 'molim te', 'hvala' i sve ostale riječi ljubavi koje poznaješ. Nitko neće pamtit tvoj skriven misli. Zato moli Boga za snagu i mudrost da bi ih mogao izraziti. Pokaži svojim prijateljima i bližnjima kako su ti veoma potrebni.

Marija Leko



I ove godine pisala se državna matura: ispit zrelosti prije nego završimo u raljama života odraslih bez obzira hoćemo li krenuti na daljnje obrazovanje ili odmah naći posao i brinuti se sami za sebe. Kao i svake godine, bilo je mnogih pritužbi, a ja ću vam reći iz prve ruke što mislim o njima. Kao prvo, moram izraziti svoj općeniti doživljaj mature. Svi profesori su nas stalno pripremali na to, na konačnu provjeru znanja i svi su se ozbiljno brinuli i tako nas učenike pomalo uspjeli uvjeriti koliko je matura teška i važna. Neodgovorna kao što često znam biti, stalno sam odgađala sjesti za stolicu i zapravo početi učiti za maturu. Ono što je meni pomoglo da riješim maturu jesu pripreme koje su me jednostavno podsjetile na svo gradivo koje smo prošli kroz srednju školu. Matura je iz svih predmeta bila podjednako teška ili bi ja to radije nazvala lagana jer se tamo nije tražilo baš ništa što se kroz višegodišnje obrazovanje nije imalo priliku usvojiti. Ne kažem da nije bilo



detalja koje bismo mogli smatrati cjepidlačenjem, ali smatram da takvi detalji služe najboljim učenicima da se istaknu. Ponekad se cjepidlačenjem smatra neko pitanje (na ispitu iz hrvatskog najčešće) poput onoga koje je boje Juditin prsten. Nitko ne očekuje da takve informacije učenici pamte, ali se očekuje da možemo zaključiti koji je odgovor točan iz prethodnog teksta u kojem se navodi da je Judita imala „črljeni rubin na parstu“. Samo pristupanje ispitima bilo je pomalo zastrašujuće, ali ispiti i nisu bili preteški. Ja sam se na kraju ugodno iznenadila svojim rezultatima. Međutim, mnogi su se žalili na ispite, na prepisivanja do kojih nije smjelo doći, na formuliranje pojedinih zadataka itd. Najviše se spominjala niža razina matematike za koju se tvrdilo da je bila puno teža nego dosadašnji ispiti. Učenicima koji razumiju matematiku to se činilo kao pretjerivanje jer je njima naravno niža razina lagana, ali mora se uzeti u obzir to da jednostavno ima učenika koji nisu nadareni za matematiku i koji su se trudili koliko je bilo potrebno da uspiju proći nižu razinu. Međutim, kad se na ispitu pojavi nešto što nisu očekivali da će biti jer su se spremali po dosadašnjim maturama, naravno da će se žaliti i da će dosta ljudi pasti ispit! Ono što me najviše smetalo su komentari „pametnih“ ljudi koji su govorili kako je niža razina bila prelagana i kako ju je svatko mogao riješiti pa onda još i prepirke između gimnazijalaca i učenika strukovnih škola, nešto što smatram da ne bi trebao biti plod jedne državne mature. Gimnazijalci su ipak u prednosti zbog toga što državna matura prati gimnazijski program koji je ipak širi od programa strukovnih škola. Još se o nečemu pričalo što se tiče mature, a to je problem nejednakih uvjeta. Jedna od funkcija državne mature je ta da svi učenici imaju iste uvjete za upisivanje fakulteta, a ono što se događalo je da se u nekim školama dalo prepisivati, a u nekima čak i slikati svoj ispit mobitelom. Čemu onda sve to? Ovaj put je rasprava o tome treba li nam uopće državna matura dobila novi nivo, potkrijepljena očitim dokazima o nejednakosti uvjeta u kojima se državna matura piše. Ja osobno mislim da državna matura donekle dobro funkcionira. Ima primjera učenika koji uopće nemaju znanje ni radnu naviku, nego su maturu riješili kampanjski kao i sve drugo u srednjoj školi, ali sve u svemu sustav i nije tako loš. Uvijek će biti loših primjera i uvijek će se naći neki zadatci o kojima će se raspravljati, bit će i besmislica kao i na svakom dosadašnjem ispitu i uvijek će se pričati o tome koliko država potroši novaca na organizaciju državne mature. Po mom mišljenju učenici se ne bi trebali toliko bojati državne mature kao što ih se uporno uvjerava jer ako niste sposobni naučiti četiri razreda srednje škole u par mjeseci, trebali biste se samo osloniti na znanje koje već imate. Ponekad je dovoljno samo malo obnoviti spojeve među malim sivim stanicama, a to možete napraviti na pripremama u školi, privatnim satima, ali i sami možete nabaviti priručnike, stare udžbenike i polako početi prisjećati se onoga što već znate.

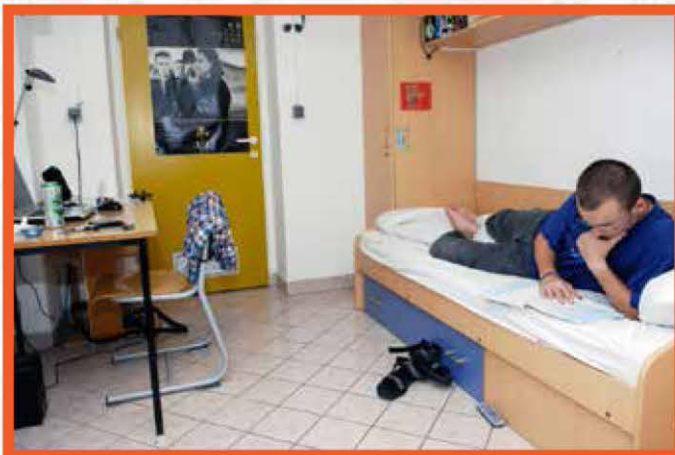
Gloria Babić

SAVJETI ZA BUDUĆE STUDENTE:

gdje živjeti, s kim...?

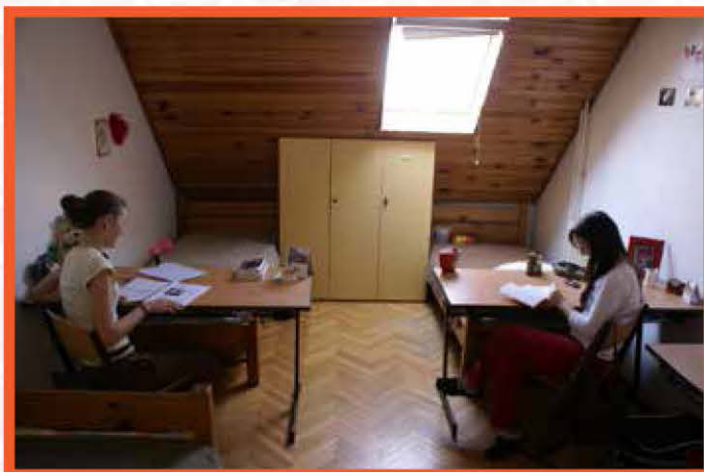
rič
razgovori i čudesa

Jedna od najvažnijih odluka u životu studenta, osim izbora samog studija naravno, je i gdje stanovati i s kim. Velik broj ljudi odlučuje se za studentske domove tako da su zahtjevi i standardi za dobivanje doma prilično strogi: između ostalog, potrebno je imati dobar (odličan) prosjek ocjena, a prednost imaju studenti iz socijalno ugroženih obitelji, oni koji imaju više braće i sestara koji se školuju i slično. Dobiti pravo na dom nije tako jednostavno, pogotovo kad je konkurencija velika, a mjesta za studente u domovima nema ni približno dovoljno. Koje su prednosti, a koje mane života u studentskom domu? Za početak, prvi, a većini ljudi u današnjoj situaciji i glavni razlog jest novac. U odnosu na stan, studentski dom je dosta jeftiniji pa je što se tiče novca, isplativije živjeti u domu. Međutim, ni cijene svih domova nisu iste, štoviše, razlike su dosta velike ako usporedimo npr. one u Zagrebu čija se cijena dvokrevetne sobe kreće od 100 do 600kn, dok je u Splitu to nešto drugačije, od 400 do 800kn.



Uz tu veliku prednost, prati ih veliki nedostatak, a to je manji životni prostor od onoga u stanu. Studenti koji žive u stanu imaju prednosti u pogledu vlastite kuhinje, dnevnog boravka, vlastitog wc-a (u nekim studentskim domovima postoje zajednički wc-i), te udobnosti života, dok je u domu potrebno naviknuti se na život u manjem i skućenijem prostoru. Ipak, to ne mora nužno biti loša stvar: okruženje u studentskom domu pozitivno djeluje na studente, a upravo taj nedostatak TV-a npr. zaslužan je za to da studenti drugačije provode svoje slobodno vrijeme, stalni boravak među vršnjacima potiče stvaranje novih poznanstava itd.

Još jedna prednost domova je u njihovoj lokaciji: ili se nalaze u blizini sveučilišta, ili postoji izravan prijevoz do fakulteta, što može biti problem kod stanova. Nadalje, kad živite u stanu, ništa vam ne garantira da ćete u njemu i ostati cijele akademske godine. Mogući su razni scenariji kako biste mogli ostati bez stana: problemi u odnosima sa stanodavcem, ako vam se cimer/ica odluči odseliti, a ne možete pronaći drugog/u, slomili ste krevet, novac za stanarinu potrošili na izlaske :) itd. U domu ipak imate određenu sigurnost, mada postoje rokovi iseljenja koji se ponekad ne poklapaju s ispitnim rokovima u sedmom mjesecu, pa možda budete morali baš u vrijeme ispita iseliti. Tema koja se veže na ovu o studentskom životu je naravno i život s cimerom/cimericom. Bili u domu ili stanu, vjerojatno ćete se morati odlučiti živjeti s nekim, bio to prijatelj/ica, netko iz obitelji ili netko nov, koga ćete tek upoznati. Kako god, za dobre odnose s cimerima nije potrebno puno:



treba biti tolerantan i rješavati stvari jednostavnim dogovorom, naglas izreći što vam smeta, ispričati se za svoje propuste i slično što je ponekad teško mladim ljudima koji su ponekad „prisiljeni“ živjeti u malom prostoru s nekim i nemaju još dovoljno životnog iskustva da se pravilno postave.

Moje osobno iskustvo života u domu s cimericom koju sam tek upoznala kad smo se uselile je jako pozitivno. Iako smo jako različite, bez problema se dogovorimo oko svega jer smo srećom obje tolerantne i pažljive. Od svojih poznanika često čujem o lošim iskustvima s cimerima. Neki od problema su dijeljenje hrane, korištenje wc-a, dovođenje prijatelja dok

druga osoba uči i slično, ali i neke male navike koje mogu biti iritantne ili čudne, no s vremenom se naviknete na suživot. Ili se odselite :). Jedan savjet za buduće studente je da dobro razmisle s kim žele i mogu živjeti jer je čest slučaj da se tako naruše odnosi s prijateljima i slično. Novi dom u Splitu, iako dosta skup, ustvari je odlično mjesto za život iz nekoliko razloga: na svakom katu postoji zajednička kuhinja, učionice u kojima možete učiti ako vam smeta cimer, praonice rublja, sportske dvorane, a najveća prednost od svih je sama lokacija doma, kao što sam već spomenula, koji se nalazi na sveučilišnom kampusu gdje je smještena većina fakulteta. Na kraju, odluka o životu u domu ili stanu, rezultat je financijskih i niza drugih mogućnosti. Kako god okrenemo, studentski život je lijep koliko i težak, i što god izabrali, dobro ste izabrali, samo **TRIBA UČITI!**

Valentina Divić

Što ja očekujem od vladajućih i od onih koji biraju?

Kao mlada osoba i studentica koja se kreće u krugu mladih ljudi koji se nalaze u otprilike istoj poziciji, svakim danom osjećam, prije svega, sve veće nepovjerenje u političku funkciju države. Upravo zbog značaja te funkcije koja je usmjerena prema općim ciljevima, odnosno našim ciljevima, smatram poraznim što izaziva razočaranost, beznađe, demotiviranost u smislu obrazovanja, realiziranja novih poduzetničkih ideja ili nekog drugog ulaganja u sebe, a konačno i u društvo. Jedna od činjenica koja ukazuje na negativnu sliku politike u očima građana, a osobito mladih ljudi, jest stalan pad izlaznosti birača od 1992. godine, konkretno po pitanju predsjedničkih izbora. Što zapravo znači odustajanje, odnosno negiranje najveće blagodati demokracije - slobode izbora? Postoji razlika biti građaninom u ustavnoj demokraciji i biti podanikom u nekom autoritarnom ili totalitarnom režimu. Usprkos demokratskom višestranačkom sustavu, najčešće nailazim na mišljenja kako je svaki izbor isti izbor, odnosno da uopće nemamo izbora i osjećamo se upravo podanicima. Primjećujem da postoji i druga skupina ljudi koja koristi svoje pravo glasa, ali ne formira mišljenja na ispravnim temeljima. Držim kako je potrebno da građani razumiju načine na koji mediji utječu na javnost te od plasiranih podataka s oprezom biraju one koji su relevantni. Posebno pažljivi moramo biti kada su u pitanju nekorektni istupi, lijepo upakirane neistine, lažna obećanja i provokacije unutar pojedinih kampanja, a sve kako bi se ostvario cilj pod svaku cijenu. Prije svega, svaki građanin morao bi se informirati o Ustavom određenim ovlastima predsjednika i vlade. Ovlasti Vlade RH nikako ne smijemo izjednačiti ili zamijeniti ovlastima predsjednika u trenucima kada sami predsjednički kandidati svojim nastupima teatralno pokušavaju



ostaviti dojam širih ovlasti nego što bi ih imali. Ono po čemu se kandidat treba birati i na čemu mora najviše raditi jest njegov izborni program. Predsjednik Republike časna je uloga i od njega očekujemo da na adekvatan način predstavlja i zastupa Republiku Hrvatsku u inozemstvu. Također se želim osvrnuti na neovisnost predsjednika, odnosno njegovu obvezu određenu Ustavom RH da nakon izbora podnese ostavku na članstvo u političkoj stranci. Iz tog razloga smatram da nečija politička opredjeljenja ne trebaju biti odlučni faktor kada je u pitanju izbor predsjednika.

Smatram kako bi se svi, a posebno mladi u razvoju pa čak i oni koji još uvijek nemaju pravo glasa trebali angažirati da postanemo kompetentno i odgovorno građanstvo koje ne teži samo znanju i razumijevanju drugih, već i osobnom razvitku vještina bitnih za funkcionalan građanski život. Prihvatimo individualnu odgovornost, samodisciplinirajmo se, osvijestimo i shvatimo značenje kompromisa i što znači biti pripravan na prilagodbe u političkom procesu. Stremimo toleranciji različitosti, solidarnosti i lojalnosti. Postanimo građani koji će utabati put prema uspješnoj demokraciji za sebe i za svoju domovinu!

Matea Puljić

Vruće vijesti! Opća kultura vraća se u hrvatske rječnike! Kupite i ovaj primjerak i potražite pod slovom O – opća kultura, obavezna, odmah.

Nakon što preživite neosnovan bauk od državne mature, donesete tu najvažniju odluku što studirati, prođete na ovim i onim rang listama i napokon vidite „Pravo upisa – DA“ pored svog favorita, postali ste student. Nakon što postanete vrli student, proći ćete kroz tisuću i jedno pitanje: što ste upisali, zašto baš to, ima li smisla to studirati, ima li posla i hoće li ga biti i još mnogo drugih „brižnih“ komentara. Međutim, onog trenutka kad skupite stvari iz sobice na čijim su zidovima još Mickey Mouse i svjetleće zvjezdice te dobijete ključeve od svojih pet kvadrata, dobili ste ključeve od skoro apsolutne slobode. Sami sebi kreirate svoje slobodno vrijeme



i načine na koji ćete ga provoditi, a puno je više mogućnosti nego u rodnom gradu. Nažalost, najčešće izbor padne na osrednje tulum i mamurluk, a dobri koncerti, kazalište, čitaonice i knjižnice zjape prazne. U kojem trenutku su ljudi stavili izivljavanje ispred ostvarivanja sebe kao čovjeka koji je po definiciji znatiželjno biće? Pretpostavljam da je u tom istom trenutku evolucija krenula u suprotnom smjeru. Izgleda da je najveći uspjeh upasti u okvir i dobit svoju etiketu – domaćica, majka, profesor, doktor, inženjer, a onaj koji čita, biva ismijavan jer tko će te ikad u životu pitati „što je pjesnik mislio reći“. Svaka ambiciozna osoba može doseći bilo koju titulu, ali onaj koji uči i čita iz čiste želje za znanjem, nije se stopio sa svojom okolinom, već je involviran u svijet koji ga okružuje i ima sposobnost suprotstavljanja istome zbog širokog spektra znanja kojim raspolaže i zbog razvijene mašte. Upravo u tome leži vrijednost odlaska u kazalište i čitanja knjiga: ne zato što ćemo



dobiti dobru ocjenu ili će nam se povećati koeficijent plaće, već zbog povezivanja vlastite duše s nekom koju ne poznajemo, a iste je vrste. Učiti povijest ne zbog prosjeka ocjena, već zbog pokušaja shvaćanja tko smo, odakle potječemo i kamo idemo. Učiti prirodne znanosti ne zato što smo zbog toga pametniji jer možemo i slučajno kužimo kako brojčice funkcioniraju, već zato što se jedno jutro, neki čovjek baš kao ja i ti, probudio i osmislio pravilnost u kaotičnom svijetu – gdje i kako se sile u opipljivoj materiji gibaju. Učiti derivacije i infinitezimalni račun ne kao tablicu formula i shema kako ih izračunati, već znati da se netko baš poput mene i tebe sjetio kako doći do beskonačno malog dijela jedne točke. Ići u kazalište i čitati knjige ne kako bi stručno mogli odgovoriti što je pjesnik htio reći, već zbog učenja kako izraziti sebe i svoje emocije iz kvalitetnog izvora jer što je dobra ideja ako je nitko ne zna izreći? Opća kultura, obavezna, odmah!

Ana Puljić

Na komadiću Europe

rič
razgovori i čudesu



Davne 2004. godine svoje prve nastupe na HRT-u dobio je jedan od pionira Hrvatske komedije Željko Pervan. Osim što je vodio svoj popularni humoristični show „Večernju školu“, vodio je i kviz „Uzmi ili ostavi“. Osim nastupa na televiziji, nastupao je i na stand-up turneji po Hrvatskoj pod nazivom „Božanstvena komedija“. Od njega je sve počelo i još uvijek traje jer Željko Pervan i dalje nastupa, a pojavila se i nova generacija mladih komičara. Iako nije došlo do nekog velikog razvoja na području stand-up komedije, ipak se možemo pohvaliti s nekoliko dovoljno hrabrih ljudi da na taj način izraze svoje mišljenje i općenito da se bave tim poslom. Neki od tih ljudi su i Goran Furjan, Vlatko Štampar, Marina Orsag, Aleks Curać-Šarić, Ivan Šarić te Andrea An-

drassy. Čak i ako nikada niste gledati nijedan njihov nastup ili čitali njihove humoristične tekstove/postove, lako je opisati njihov rad u par redaka. Njihova se humorističnost temelji na komentiranju aktualnih društvenih događanja ili pak nekih smiješnih svakodnevnih situacija o kojima ljudi malo progovaraju tj. u kojima se nalaze svaki dan, a da toga možda nisu ni svjesni. Oni opisuju ljudski mentalitet pomalo izvrćući i preuveličavajući takve situacije kako bi bile smješnije. Iako postoje udruženja komičara kao što su Studio smijeha ili Klub smijeha koji se bave organiziranjem nastupa i promoviranjem stand-up komedije, nemam dojam da je to zaživjelo u Hrvatskoj osim na području grada Zagreba. U susjednim zemljama, npr. u Sloveniji, stand-up komedija puno je zastupljenija nego kod nas te mnogi naši komičari nastupaju na njihovim scenama. Upravo zato je fascinantno vidjeti mlade ljude koji se unatoč tome žele baviti takvim neunosnim „poslom“ u Hrvatskoj uzimajući u obzir mogućnost da se neće svidjeti publici što automatski znači da neće imati ni financijske koristi. Smatram kako su to hrabri ljudi s puno samopouzdanja. Iako ima onih čije fore nisu naišle na plodno tlo, oni ipak ne odustaju. Zanimljivo je ponekad vidjeti svijet iz perspektive drugih ljudi kojima nije teško izreći neku svoju istinu o pomalo kontroverznim stvarima te je čak i poučno poslušati što drugi imaju za reći. Možda zvuči pomalo smiješno da se nešto može naučiti iz komedije, ali bih svima preporučila da, ako su u mogućnosti, priušte sebi malo zabave i tako potaknu te ljude da nastave dalje sa svojim karijerama.



Gloria Babić

NARODNO BLAGO

Sjeća li se itko onih lijepih dana kad se iz svakog sela čula ganga?

Ganga je hrvatska tradicionalna narodna pjesma, a prema dosadašnjem istraživanju, pretpostavlja se da je danas poznata forma pjevanja nastala negdje u drugoj polovici 19. stoljeća (otprilike u vrijeme anektiranja Bosne i Hercegovine Austriji) na području Imotske krajine i u zapadnoj Hercegovini gdje se prenosila s koljena na koljeno kao kulturno i duhovno naslijeđe toga kraja.

Zanimljivo je kako je osnova pjevanja gange nastala iz jednog starijeg pjevanja koje vuče još iz vremena Ilira, pa možda čak i prije njihovog dolaska. To je zasigurno jedan od razloga što je UNESCO zaštitio takvo pjevanje

Tekst gange pisan je u desetercu, karakterističnom stihu hrvatskih narodnih pjesama, ali pojavljuje se i u osmercu i dvanaestercu, što je ovisilo o plućima pjevača. Ganga je oblik višeglasnog napjeva u kojem sudjeluje nekoliko članova koji zajedno pjevaju, na način da jedan od njih započne, „povede“, a ostali ga gangaši u raspjevanom društvu prate (gangaju) uglavnom ispjevavanjem samoglasnika „e“ i „o“ ali na jedan specifičan način, svojstven samo gangi.

Slušajući gangu ponekad je teško razaznati sve riječi koje se pjevaju, ali zasigurno da i to daje čar ovoj lijepoj pjevačkoj tradiciji.



Stihovi gange često odišu čežnjom za rod-nim krajem, neuzvraćenom ljubavi, opjevani su međuljudski odnosi i život općenito na satiričan, ali realan način i prikaz su trenut-nog stanja u društvu. Funkcioniraju poput kronike nekog sela ili kraja. Ganga nije bila rezervirana samo za muškarce, često bi za-gangale i žene.

Tako jedna starica priča kako bi žene, npr. dok bi se kukuruz kupio, znale zapivati i kroz gangu zaboraviti na brige, probleme, a i brže bi dan prošao.

Gangaši su češće pjevali po dermecima, slavljima, za kominom uz bukaru vina (da se ne bi kojim slučajem grlo osušilo).

Sve u svemu, ganga je spajala ljude, bila je simbol zajedništva i izazivala je poštovanje s obzirom na dugu tradiciju i sveprisutnost u životima ondašnjih ljudi.

Vrijednost gange prepoznalo je i Ministarstvo kulture koje je gangu proglasilo zaštićenom kulturnom baštinom. Time je još jednom potvrđena važnost i odano priznanje našem „haiku s kamena“.

*Grm komišan i odan po travi,
o moj dragi, ti si mi u glavi.*

*Majko moja, šta san skrivila ja Bogu,
draga momka imati ne mogu.*

*Ja kadulja, a moj dragi smilje
pa se smilje na kadulju smije.*

*Gospe moja, iđen ti na zavit,
ne dan dragog, volin se udavit.*

*Mala moja nema pridnjih zubi,
kad je ljubini, promaja me ubi.*

*Mala moja velikoga uva,
kiša pada, a ramena suva.*

*Mala moja, tvoj me ćaća plaši,
na gudinu oko kuće jaši.*

*Ja kroz selo, na me ćuko laje,
nema drage, zaspala je.*

*Šta ću Bože, ja i moja žena,
ja sirota, a ona ništa nema.*

*Nemoj mala da ti krivo bude
kad te moji svati probude.*

*Umri dragi, žalit ću te vele,
crnu mašnu stavit ću na tele.*

*Udovici slobodni su dani,
di god oda, nitko joj je brani.*

*Oću pivat, oću galamit,
nema onog ko će mi zabranit.*

*Ja baraba, sve me selo znade,
ajme kući koja me imade.*

*Svi seljaci građani se prave,
oće gango tebe da se ostave.*

*Ne čuje se pjesma od momaka,
u Njemačku primami ih marka.*

*Oj Imotski, oj Imotski, da mi te je slikat,
ne mogu te, ne mogu te zaboravit nikad.*

NARODNE POSLOVICE

Narodne poslovice ili izreke jesu fraze u kojima je sažeto nečije životno iskustvo te osobitosti i zakonitosti životnih pojava, ljudskih ili prirodnih zakona, ili pak načina ponašanja.

S obzirom da nose korisnu poruku za naše živote, trebale bi biti i dijelom našeg izričaja i svakodnevice. Često su napisane slikovito, u prenesenom značenju, kako bi čitatelja navele na razmišljanje i upozorile na važnost dane poruke.



Evo nekih poznatih poslovice iz našega kraja:

Gradi kuću iz temelja, ženi sina od plemena.

Od znana zelja boli glava, a od neznana i srce i glava.

Di ne misliš klicat, nemoj ni sijat.

U drva što možeš dalje, a po divojku što možeš bliže.

Di je ljubav slatka, tu je pamet kratka.

Ako misliš ženit balešu, triba drišit Garešu. (u prijevodu: ako misliš ženiti sina, treba odvezati vola iz pojate)

Lipa žena dobra je sedam dana, a dobra žena lipa je cili život.

Muž je glava, a žena je srce kuće.

Boj se onoga koji se Boga ne boji.

Bolje imat' dobra susjeda nego brata podaleko.

Bolje imat dva dobra prijatelja nego dva kanpa zemlje.

Blagoslov Božji svako imanje množi.

U radiše svega biše, u šteditiše još i više.

Gdje ti je blago, ondje će ti biti i srce.

Složna braća kuću grade.

'Ko čvrsto veže, lako driši.

Umiljato janje dvi majke sisa.

Lipa rič i gvozdena vrata otvara.

*gange i poslovice zapisao je Marko Zdilar prema kazivanju govornika s područja Imotske krajine



IMOTSKI PJESNICI NEKAD I DANAS

rič
razgovori i čudesi

Riječ je najjače oružje koje čovjek posjeduje ako je zna upotrijebiti i iskoristiti na pravi način. Ona gradi identitet osobe, zavičaja, naposljetku i identitet naroda. Što nije u riječi, nije zapamćeno. Svi smo mi svjesni kako Imotski na gospodarskom planu već neko vrijeme doživljava krizu, mogli bismo reći da u nekim tvarima postaje nazadan. Međutim, mnogi se trude da na kulturnom planu ne bude takav. Za to je zaslužan talent, upornost, volja i nadasve sposobnost umjetnika da se izrazi onako kako najbolje umije. Krik je to ljudi koji kroz svoj osobni emocionalni nastup drže domaću riječ na životu. Opstanak literarnog izričaja u krugu naše krajine nužan je, kao što je bio i ostao nužan u krugu nacije. Živimo u nekim novim vremenima gdje je svaki jeftini roman, ispovijest promiskuitetnih, medijski eksponiranih ličnosti i ostali literarni uradci nedovoljno talentiranih, ali dovoljno utjecajnih ljudi, često prodavaniji od kvalitetnih uradaka. Ipak, pravi umjetnik i tako nikad ne piše za one koji čitaju, on piše za sebe, za svoju dušu koja ne može opstati bez izražavanja. Konkretno, ako govorimo o pjesništvu u krugu Imotske krajine, ono je bilo i ostalo na visokoj razini, samo što to ne primjećuju mnogi, nego tek oni koji se trude izdvojiti svoje vrijeme za ono što doista vrijedi doživjeti. Takvi ostaju trajno, duhovno i umno obogaćeni. Jednom sam čula da se po načinu na koji čovjek govori jasno može vidjeti koliko je knjiga pročitao. U interesu je svakog čovjeka da njeguje i štiti svoj intelekt, a ako već ne mogu utjecati na svoju okolinu u političkom i gospodarskom pogledu, bilo bi jako pametno da se, kulturno i intelektualno, neprestano nadograđuju.

Kao što je poznato, na mladima je budućnost. Onih koji se zanimaju za njihov stvaralački život je mnogo, ali ipak nedovoljno. Tek kad se potrudite opažati, upoznat ćete svijet koji je ponekad sasvim drugačiji od onoga na koji nalikuje. Ako imate bilo kakve nedoumice o tome što se događa u dubini mlade duše, to se jasno može iščitati iz poezije. Ona je cvijet književnosti, svrha sebi samoj i vrijedna divljenja. Ako ikom ne nedostaje pjesničkih motiva, ne nedostaje ih Imotskom. On je mamac i plijen pjesničkoj duši koja ugrabi sve što joj se pruža, ali ne samo da bi to trajno zadržala, već prosljedila dalje, pronijela i predala svijetu. Ne za trenutak, već za vjekove. Pjesništvo u Imotskom prepoznato je od davnih dana, mogli bismo spomenuti Luku Puljiza, Petra Gudelja, Matu Marasa, Maria Bilića, Ivana Babića i mnoge druge koji su svojim literarnim stvaranjem preselili Imotski s karte u knjižare i knjižnice ovjekovječivši njegovu stvarnost na najljepši mogući način. Naravno, ne zaboravimo ni neponovljivog Tina Ujevića, jednog od najvećih hrvatskih pjesnika čiju književnu vrijednost se ne usude osporiti ni najhrabriji. Nabrojati sve Imočane koji su ostavili trag na papiru istom tintom zapečativši svrhu svog talenta, nepotrebno je. Bitno je da postoji neka emocija, strast, nemir, žudnja i tuga za koju je riječ utjeha. Ali ne bilo kakva, već ona prava, iz dubine ljudskog bića, koja dotiče prave žice duše zasviravši na njima i transformirajući ih iz ničega u nešto ugodno svakom tko se potruži razumjeti.

Na tom tragu donosimo vam i pjesme mladih imotskih pjesnikinja studentice Valentine Divić učenice Mie Čagalj i moje malenkosti, Sanje Tucak.

GRADU NAD GORAMA

Ako zapamtim tebe
U blatu izmučenih njiva
Truleži prastarih podruma
I ruševini odškrnutih odrna
Kriv nisi, na gori grade mali

Još nam nije u konobama tiho
Još su lica rumena od slavlja
Da je žita kao grožđa bilo
Ne bi glad nas gonila po svijetu

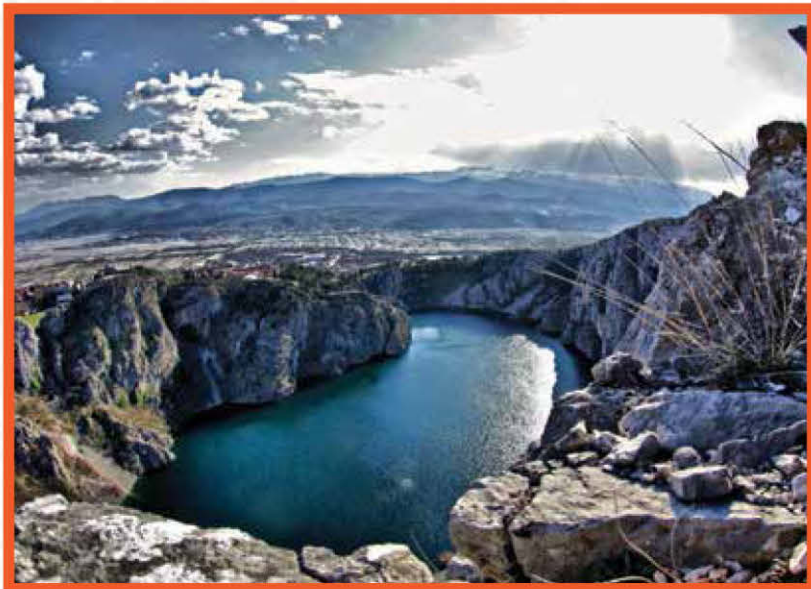
Neka je dreke u pjesmama
I kapljica u bukarama
Bar da nije domova u zgarištima
I ognjišta u grobovima

Ne zamjeri kad spomenem
Za tobom tugu sam oplakala
Tuđim ljubljenim ulicama
Koje vrijedne nisu naših suza
Životom ću tebe oživjeti

Ali moram opstati do tada
Čekaju me nepoznati pragovi
Trulo voće iz skladišta
Peći bez plamena
Svatovi slavnog kajanja

Ako zaboravim sjetiti se tebe
Bit će da me gornje gore griju
Daleko od Zemljine grude gorke

Rob ja jesam svojevoljni
Zora u kršu skovanih
Sutona Crvenih i Modrih
I svi su stihovi moji
Redom po jedan opjevani
Tebi mili
Grade nad gradovima
(Sanja Tucak)

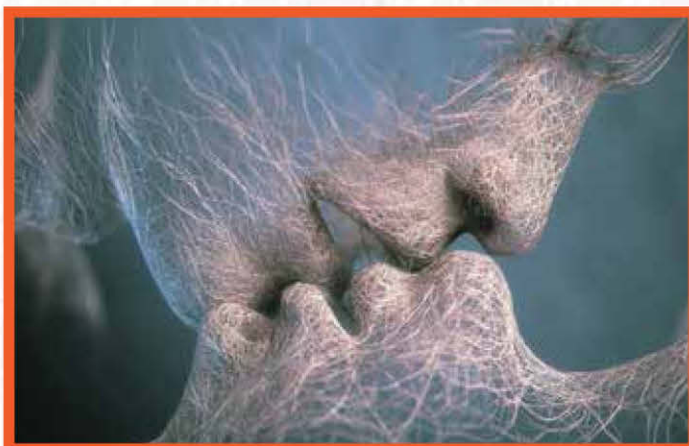


PUTOVANJE U SREDIŠTE TEBE

Zataknila sam ruku u tvoja ramena
Bokove i listove
Razvukla te cijelom površinom Zemlje
Razvaljala sam ti srce, točku singularnosti
Poput tijesta
(Grumenčić ovamo, grumenčić tamo) i u nj sabila sva
mjestu
Koja smo trebali posjetiti
Orientalna i mistična
Zapadna i sjeverna
Jer valja putovati
Makar od mog dlana do tvog drugog kralješka
Jer su ti ruke mali fjeldovi i cijepam se na produkte
sličnih masa
Uz emisiju jednog ili više bola
Na njima
Uzdizeš se poput diva i premještaš kontinente
Prije će ti oči povezati i ruke odsjeći no što zatajiš
Moj osmijeh moje ime
Ali kad si sama u pola četiri u Nigdjezskoj
Proklela bi i državu koja ti je zapečatila stopala
Da više nikamo ne ideš
Miljama od mene i moje balkanske vanjšine
Ipak, ti znaš kako me navesti da otputujem.
Makar u
Mislama
U tebe
Da ti stihovima prljam papir
Moj Buda Allah i Jahve
(Mia Čagalj)

DIJALOG S TATOM (DOBROVOLJAC, A NE BOG)

rastavljam se.
izviruju kosti
dotičem nožnim prstima oči
moje lice, bijelo,
kao metarski snijeg
kada ti, moj razlog,
griješ sve krvlju vlastitih zapešća
dobro je dok imam tvoje prste
jako smo slični
ja, s 23 kromosoma viška
kršim zakon prirode
kada postojimo ti i ja
moji glasovi utihnu
u dubinama slika nailazim na tvoje neostvarene
želje
ljubav
tvoje kosti su sada moje
ja sam strašni feniks (ne brini, podnijet ću)
riba jezovitih očiju
posmatram svijet u kojem si zdrav, mlad
u kojem mene nema
moje bivanje je uvjetovano tvojim bivanjem
kada zamislim svijet u kojem sam sama, tebe nema
to bi bio početak kraja.
(Mia Čagalj)

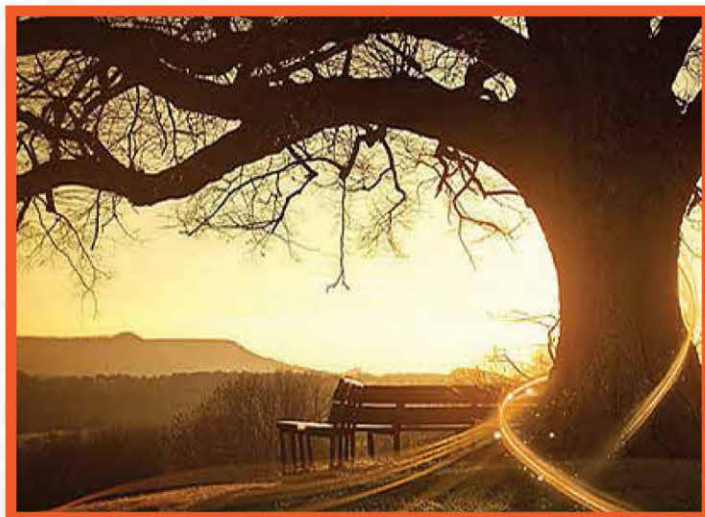


*Samo bol, miljama daleko
Budila sam se u sitne sate
Kako bih udisala miris i opačinu noći
Kad je moje srce bilo zrno
Sve je bilo beskonačno
Moja djetinja znatiželja
Sad se čini
Nevjerojatnom.
S premalo godina, vidjeh previše
Odlazećih vlakova.
Poput prepredena lukavca, evo vrebam
Na koju minutu uzbuđenja ili sat spokoja*

*Samo bol, miljama daleko
Ti romantični junaci me uvijek rasplaču.
Stalno sanjam strahote koje u zoru zaboravljam,
A u oblacima nalazim samo
Likove čudovišta.
Čaša vode nakon noći
Konjaka i smrada.
Blesavi žutokljunci što se smiju
Kad oprezno podižem leptirovo truplo
Derani što guraju se
Pod jureće auto*

Samo bol, miljama daleko

(Valentina Divić)



Ogledalo, ogledalce
moje

Zatvorite oči i zamislite ideal ljepote danas. Jeste? A sada pokušajte zamisliti kako bi na ovo pitanje odgovorili vaši roditelji, djedovi, bake, prabake itd. Složit ćete se sa mnom da se ideal ljepote mijenja baš kao i društvo: od oblina Marilyn Monroe, dječake građe popularne Twiggy, preko Pamele Anderson i Kate Moss do Kim Kardashian. O ukusima se ne raspravlja ili ljepota je u očima promatrača, kako god. Međutim, teško je mladim djevojkama danas objasniti da je svaka od njih lijepa na svoj način, da ljepota dolazi iznutra, a da većina svjetski poznatih „ljepotica“ svoj izgled duguje plastičnim operacijama, kozmetičkim tretmanima i photo-shopu. Biti naoko lijep, a ne izgraditi sebe i svoj identitet, neće nam donijeti unutarnje zadovoljstvo i to je zamka u koju mahom upada današnji svijet.

Čuveni američki psihoanalitičar Erich Fromm govori o konfliktu koji se javlja unutar žene između onoga što ona osjeća da bi trebala biti i onoga što se očekuje od nje. Po pitanju van-

jskog izgleda, stvara se ogroman nesrazmjer kod žena, pojačan utjecajem medija, između onoga kako ona izgleda i uopće može izgledati i nametnutoga „ideala“. Prema istraživanju dr. Diane Zuckerman u 2012., samo u SAD-u, više od 236.000 operacija napravljeno je na pacijentima, tinejdžerima u dobi između 13 i 19 godina, a više od 75.000 zahvata odnosilo se na preoblikovanje nosa, podizanje i povećanje grudi, liposukciju i slično. Smatra se da se broj estetskih operacija iz godine u godinu povećava, a možda nismo svjesni da je takav trend i u našoj okolini. Istraživanje Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (HZJZ) iz 2012. u kojem je ispitano ponašanje maloljetnika u pogledu vlastitog zdravlja, pokazalo je da je svojim tijelom zadovoljna tek svaka druga djevojka u dobi od 15 godina (njih 55 posto), dok je kod 15-godišnjaka zadovoljstvo vlastitim izgledom nešto veće (63 posto). Pokazalo se također da je osjećaj zadovoljstva vlastitim tijelom usko vezan s osjećajem zadovoljstva vlastitim životom, te su djeca koja su zadovoljna vlastitim tijelom i najzadovoljnija



svojim životom.

Što prije shvatimo da od starosti ne možemo pobjeći i prihvatimo sami sebe, postat ćemo zadovoljnije osobe koje grade zdravo i kvalitetno društvo u kojem se njeguju prave vrijednosti. Jednog dana bit ćemo i sami roditelji i pokušat ćemo to objasniti svojoj djeci. Instant uspjeh i instant vrijednosti kad tad pokazat će se bezvrijednima i nema operacije koja to može spriječiti. Ja želim živjeti u društvu u kojem ću kada budem gledala instagram profil neke pjevačice, biti sigurna da je riječ o pjevačici, a ne porno glumici premda sam svjesna da je ljepota postala osnova našeg identiteta i mjerilo vrijednosti, ona nas sigurno neće dovesti do ljudskosti.

Magdalena Galić



Časopis mladih „Rič“ Razgovori i čudesa

Broj 3

Izdavač:

Kulturna udruga mladih „K.U.M. PROLOŽAC“
Proložac bb, 21 264 Donji Proložac

Glavne i odgovorne urednice:

Ana Leko i Josipa Rimac

Uredništvo:

Hrvoje Garac
Toni Garac
Ana Leko
Josipa Rimac
Valentina Divić

Fotografije:

Vlasništvo Gorana Jovića, Vedrana Vidaka,
Tomislava Matkovića i preuzete s interneta.

Lektor:

Ana Leko

Grafičko oblikovanja:

Josip Soče

Tisak:

ZAG d.o.o. Imotski
Ulica kralja Zvonimira 28, Imotski

